

Setanta anys de llamp de llamp!

Aquest 2011, el mariner més llengut del món, el capità Arxibald Haddock, infatigable company de Tintín, fa setanta anys. Com si fos per a celebrar-ho, Hollywood s'afegeix a l'univers d'Hergé per mitjà de Steven Spielberg i Peter Jackson, amb la imminent estrena del film 'Les aventures de Tintín: el secret de l'Unicorn'.

Va ser el 2 de gener de l'any 1941 quan les aventures del reporter Tintín, que es publicaven des del 1929, van comptar per primera vegada amb la presència d'un capità de marina barbut i bevedor que ben aviat havia de fer-se un lloc indiscutible als àlbums del famós personatge d'Hergé. Arxibald Haddock va fer, tot s'ha de dir, una entrada en escena ben galdosa: més gat que un cep, desesperat i ploramiques, semblava un personatge circumstancial dins una història de traficants (el capità alcohòlic que no s'adona que el contramestre utilitza el seu vaixell per al transport d'opi). Però s'hi va quedar. Va continuar traient el nas als àlbums de Tintín, va anar agafant cos i protagonisme a còpia de vinyetes i es va convertir, finalment, en un element indispensable d'aquestes aventures de paper. Fins i tot, en un bon grapat de cors tintinaires, a l'hora de les preferències va passar al davant del protagonista.

"Que es coneguin amb el capità Haddock és un fet fonamental a les aventures de Tintín." Jordi Tardà, a més de promotor musical, periodista i col·leccionista, es defineix com a "hergeòleg", és a

dir, estudiós coneixedor de l'obra de Georges Rémi (Brusselles, 1907-1983), internacionalment conegut pel

pseudònim que emprava per a signar les seves històries il·lustrades, Hergé. I explicava, en Tardà –en una recent conferència a l'Octubre Centre de Cultura Contemporània, a València–, algunes de les claus d'aquest personatge emblemàtic, bo i mostrant una de les peces destacades de la seva col·lecció: el dibuix original en tinta xinesa de la pàgina de l'àlbum *El cranc de les pinces d'or* on Tintín i el capità Haddock es troben (o topen) per primera vegada. L'escena es va publicar el 9 de gener del 1941: Tintín s'ha escapat dels mariners-traficants, entra rodolant per l'ull de bou de la cambra del capità, l'informa que el seu vaixell s'empra per al tràfic de droga i deixa Haddock, que encara no s'ha mogut de la cadira, del tot trasbalsat.

Un nom de peix. Hi ha diverses teories que expliquen les fonts d'inspiració d'Hergé a l'hora d'inventar-se aquest personatge. La més creïble de totes, fa Tardà amb lògica, és la que en va donar el mateix Hergé i que relata el seu biògraf oficial, Philippe Goddin: Haddock surt d'un film franco-alemany de l'any 1931, *Le capitain Craddock*, de Hanns Schwarz, que li agradava molt. Afinant encara en la mena de jocs de referències que Hergé solia incloure als àlbums (on podia convertir el seu amic i dibuixant, el melòman Edgar P. Jacobs, en un cantant d'òpera anomenat Jacobini), Tardà apunta que, al film, Craddock canta "Les Gares de la Marine", el mateix tema que entona, embriac, Haddock, a la pàgina 42 d'*El cranc de les pinces d'or*. Totes les pistes apunten, per tant, al, diguem-ne, origen Craddock. I sembla que la mutació del nom va ser un suggeriment de la muller d'Hergé: per a no repetir directament, li va suggerir el nom anglès de l'eglefi, un peix "que els britànics solen menjar-se fumat per esmorzar". El nom complet, però, Arxibald Haddock,

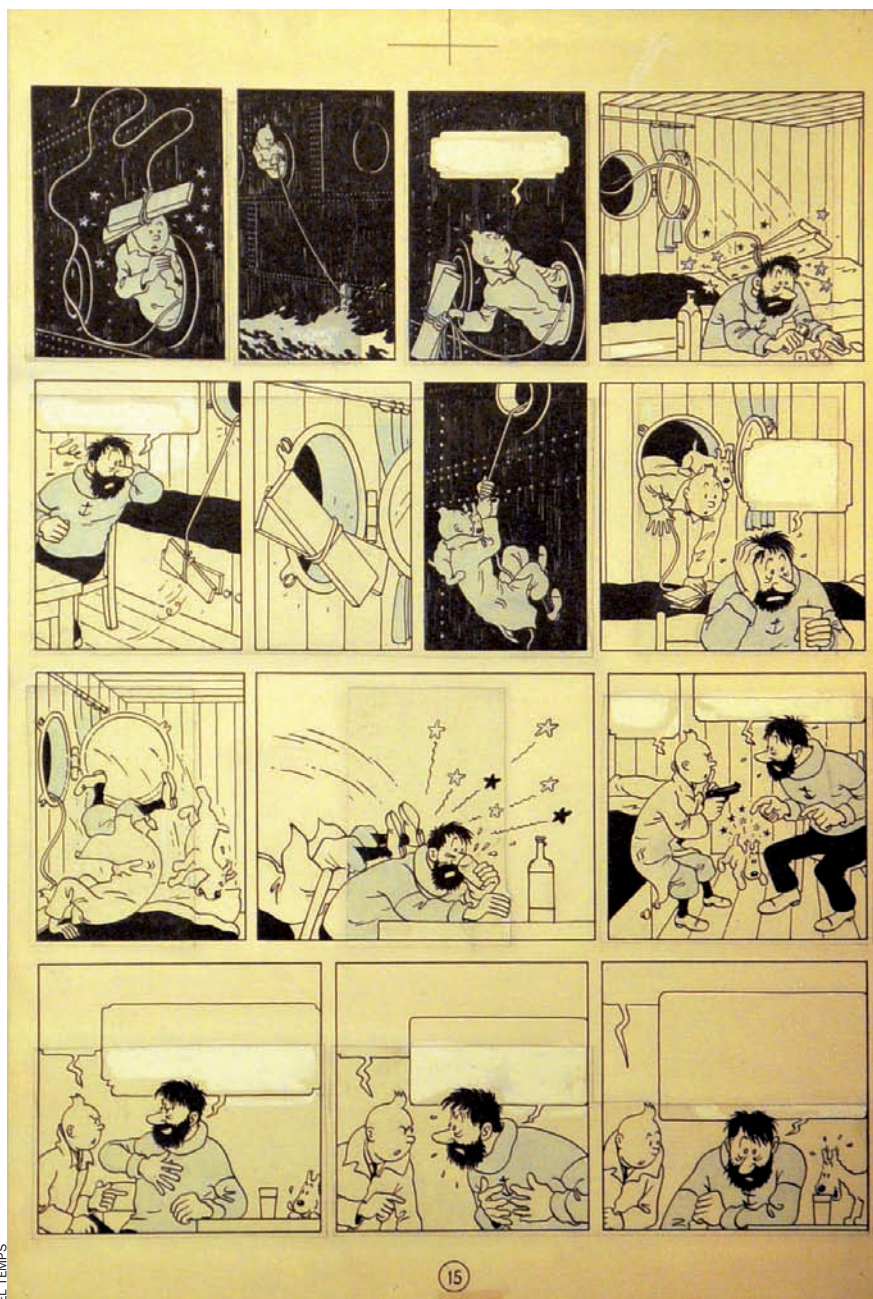
com si es tanqués un cycle, no va ser conegut fins el darrer àlbum que Hergé va enllestir, *Tintín i els Picaros* (n'hi havia d'haver un altre, *Tintín i l'Art Alfa*, que s'endinsava en el món del tràfic d'obres d'art, però va quedar a mig fer per la mort del dibuixant).

Sigui com sigui, des que entra a l'univers tintinesc, el capità Haddock ja no el deixarà: acabarà esdevenint, de fet, el contrapunt terrenal del perfectíssim Tintín. Ben mirat, ens recorda Víctor Niubò, president de l'Associació Catalana de Tintinaires 1001, "Hergé explicava que ell era com el capità però que li hauria agradat ser com en Tintín". Els defectes del vell llop de mar, que beu i fuma i mostra un caràcter encès que decora amb els més estrafolaris exabruptes, salven de la repel·lència al reporter de serrell en cresta.

És a dir, Haddock entra en escena perquè fa falta a la història (allò del vaixell i els traficants d'opi), però després s'hi queda perquè fa falta a Tintín: "Fins que no apareix el capità Haddock", relata Jordi Tardà, "les aventures de Tintín són llegendes per desenes, per centenars de milers de persones. Però quan hi compareix ell, es transformen en milions, és realment quan comencen a triomfar".

De mica en mica, Hergé accentua el factor humorístic del capità, i aquella seva tirada cap al whisky, preferentment marca Loch Lomond, deixa de ser conflictiva (a la primera aventura que comparteix amb Tintín, l'efecte de l'alcohol, a més de fer plorar Haddock tot recordant la seva mare, causa un naufragi, un accident d'avioneta i diverses contusions a Tintín) i esdevé en un tret simpàtic del caràcter del mariner rondinaire, una oportunitat per a l'esquetx.

Tothom coincideix a valorar l'encert d'incloure Haddock com a personatge que pot fer perfectament la rèplica del reporter del jersei blau cel. Fins que ell no surt a escena, ens recorda Víctor Niubò, "aquest paper el feia Milú". Efectivament, d'entrada, Tintín parlava amb el seu inseparable fox-terrier blanc. I el gos li responia, amb unes reaccions d'allò més humanes, cosa que "donava al conjunt un to massa infantil", raona el tintinaire. A partir de l'arribada del capità Haddock, però, Milú assumeix el paper de gos: intel·ligent i fidel i capaç de salvar els humans en més d'una ocasió i de dues, però gos.

De la col·lecció de Jordi Tardà, pàgina original en tinta xinesa de l'escena en què es coneixen Tintín i el capità Haddock, a l'àlbum *El cranc de les pinces d'or*.

La navalla del capità. Hi coincideixen seguidors, estudiosos, admiradors i lectors en general: un dels grans encerts de les aventures de Tintín són els actors secundaris. De mica en mica, es va configurant tot un estol de personatges que contribueixen a donar consistència a l'univers tintinesc: al cercle més proper, a més del fidel Milú, hi haurà el professor Tornassol, el savi que esdevé paradigma del científic despistat i que, des de la seva sordesa i la seva peculiar visió del món, genera les més surrealistes i divertides situacions, i potser

Nèstor, el majordom; en un altre nivell compareixeran Bianca Castafiore, altrament dita *el rossinyol milanès*, la diva més diva de totes les dives que es fan i es desfàn; els inefables Dupond i Dupont, aquella parella de policies gairebé idèntics en bigoti, bolet, bastó i inutilitat investigadora; fins i tot el paradigma del parent, conegut o veí pesat, l'inefable agent d'assegurances Serafi Llantíó. Al capdavant de tots, hi ha, per mèrits propis, el capità Haddock: tal com explicita Jordi Tardà, "és amb ell, que neix la família Tintín".

A dalt, estrena, a l'Octubre CCC de València, de l'obra de titelles *Haddock guanya la grossa*, a càrrec d'Edu Borja. A sota, Tintin, Haddock i un tros de Milú en la nova versió hollywoodiana.

Efectivament, Tintín té coneguts (la Castafiore), amics (Xang, que fa acte de presència a *El lotus blau* i que després caldrà rescatar a *Tintín al Tibet*), fins i tot enemics repatanis (el contramestre traficant Allan Thompson, Rastapopoulos), però “llevat de Milú, mai no hi havia hagut ningú tan proper a ell com el capità Haddock”, recorda Jordi Tardà. I el mariner, irascible, rondinaire i bevedor, comparteix amb l'intrèpid Tintín un tret característic: l'estima cap als seus amics.

“Sempre els ajuda”, continua Tardà. Ajuda Tornassol encara que, d'entrada, la seva relació sigui tempestuosa, ajuda Castafiore per molt que detesti com

canta (i a fe que ho detesta), ajuda fins i tot els Dupond i Dupont. Per Tintín, es mostra decidit a donar la vida. Efectivament, a l'aventura que els duu al Tibet, arriba un punt que Haddock queda penjant dalt d'un penya-segat tot nevant. A dalt, a l'extrem de la corda, només hi ha, aguantant-lo, Tintín, que no vol de cap manera deixar-lo anar. Haddock s'adona que aviat arrossegarà l'amic al buit i li diu que fora, que si no deixa estar la corda, la tallarà ell mateix: “i és quan hi ha el famós dibuix del capità Haddock que treu una navalla”, apunta Tardà. Per sort, els guants i el fred fan que li rellisqui de les mans. Però el cas és que Haddock és a punt de morir, amb

plena consciència dels seus actes, per salvar Tintín.

Nyèbits de catracòlics del mal rellamp! Si hi ha un tret distintiu d'Arxibald Haddock, que forma triada d'èxit amb allò del whisky i la seva humanitat, és la capacitat de deixar anar, quan s'enfada, els més variats renecs. Insulta amb veritable art, el capità Haddock, i ha fet del “llamp de llamp” tota una marca de personatge (amb tantes ramificacions com hi vulgui afegir, a còpia de rellamps i de contra-rellamps).

Ja el va fer així, Hergé: irascible i llençut. Amb una traça especial per a generar insults punyents, divertits, imaginatius. La traducció al català, val a dir-ho, eleva la característica renegaire a la categoria d'art, de literatura. I això, gràcies a Joaquim Ventalló, l'home que, des de mitjan anys 60 del segle XX, va fer que poguéssim llegir Tintín en la nostra llengua. I en una llengua bella, acurada, entenedora i rica.

Joaquim Ventalló (Terrassa, 1899-Barcelona, 1996), escriptor, periodista (fou redactor del setmanari *El Mal Temps* i de *La Publicitat*, a més de director, els anys 30, dels diaris *L'Opinió* i *La Rambla*) i polític (regidor de l'Ajuntament de Barcelona l'any 1931, se separà d'Esquerra Republicana de Catalunya l'any 1933 per a fundar el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra) i s'hagué d'exiliar a París el setembre del 1936 per les amenaces de mort de la FAI. Va tornar el 1942 i no va ser fins els anys 60 que va poder reprendre la seva activitat periodística. El seu domini del francès, i del català, van propiciar la feliç conjunció amb l'univers Tintín.

En va traduir tots els àlbums. També el darrer, publicat tal com Hergé l'havia deixat, i passat al català l'any 1987, quan Ventalló ja tenia 88 anys. I tots els va treballar amb aquella cura característica per la llengua, amb aquella inventiva aguda que sabia practicar. I expliquen que s'hi dedicava a consciència, que provava l'efecte còmic dels renecs a casa, amb els seus fills, i que recopilava expressions dels pescadors del Port de la Selva, on passava temporades d'estiu, per a acabar de donar veracitat a la vèrbola marinera del capità Haddock.

De fet, aquesta tasca acurada de Ventalló a l'hora de cercar i inventar renecs de paper (xocants, humorístics, punxants

ia mai grollers) ha estat reconeguda també amb l'edició d'un llibre, *Llamp de llamp de rellamp de contra-rellamp!* (A Contra Vent) on es recopilen 800 expressions que va treballar per a acabar de donar-li, al capità, aquesta riquesa lèxica que arrodona el personatge i el fa, si voleu, més entranyable. I divertit.

“Neix un nou Tintín”. Tintinòlegs de tota mena coincideixen en la percepció: l'expectativa és bona, però això de Hollywood serà una altra cosa.

D'aquí a quinze dies s'estrenarà, a Roma, *Les aventures de Tintín: el secret de l'Unicorn*, un film que ha unit les visions de Steven Spielberg i Peter Jackson per a dur a la gran pantalla, en tres dimensions i per la via de la tècnica *motion capture* (filmació amb actors que és posteriorment pintada, tal com ja va fer Spielberg a *The Polar Express*) els personatges i les històries d'Hergé. Hi ha qui diu si Spielberg es va inspirar en l'intrèpid reporter per a crear el seu Indiana Jones. De fet, el director mateix explica que va quedar parat en llegir la traducció d'una crítica que una revista francesa feia del seu film *A la recerca de l'arca perduda*, la presentació internacional de l'aventurer arqueòleg: “Bàsicament, deia que jo devia haver llegit tots els còmics d'Hergé perquè quedava claríssim que li feia un homenatge.” Allò li va picar la curiositat, va demanar que algú li portés un àlbum de Tintín, va quedar fascinat pel personatge i va decidir que l'havia de passar al cinema. Era l'any 1981. Ha trigat tres dècades a fer realitat aquella idea, però els tintinaires sembla que, a la llum dels tràilers, no ho veuen, d'entrada, amb mals ulls: “Quan es va començar a anunciar, ara deu fer un parell d'anys”, ens explica Víctor Niubò, “hi havia una certa por. Cal tenir present que fins ara el pas de Tintín al cinema ha estat, parlant clar, una porqueria. I sempre tens la imatge del còmic al cap, que no t'agrada haver de tocar. De tota manera, a mesura que ha avançat el temps, cada vegada més gent ha anat pensant que, posats a fer-ho, que ho faci l'Spielberg. Ara que n'hem

antropòfag
aprenent de dictador amb salsa de coco
autòcrata
banda d'encenalls de pallús amb
confitura d'erició
bandarra
belitre caragirat
bufaforats
buldòzer a reacció
calçasses
caldereta reescalpada
cap d'ase
cataplasma de neuja remullada
ciclotró
coleòpter caragirat
colla de sapastres
cotorra lloguda
cretí escabetxat
croqueta de cuscús
ectoplasma de bunyol estrafet
equilibrista
escanyabruixots
extracte d'hidrocarbur
figureta de pessebre amb funda
fil·loxera
filibuster de pa sucat amb oli
gamarús
giroscopi
home del sac farcit de crema de suro
hotentot desvergonyit
iconoclasta
invertibrat
ku-klux-klan
logaritme caragirat
macrocefal
megalòman
mosca vironera
ninet de fira
òliba mal dissecada
ostrogot
palíndrom
pastanaga
pirata de l'asfalt
pixallits
polígraf
projecte d'analfabet caragirat
quadrilàter
rapinyaire
rostit d'ectoplasma amb all-i-oli
sac de gemecs
saltabardisses
sàtrapa
suc de regalèssia
tamoca
tecnòcrata
tombruïtes
trinxeraire dels Càrpats
troglodita de carnaval
tros de tifa interplanetària amb
ulleres
venedor de catifes
viviseccionista
xuixo de crema
zapoteca d'estar per casa!

tastat els tràilers, a més, ja tenim ganes de veure-ho”.

Tardà hi coincideix: “Neix un nou Tintín. És un Tintín *made in Hollywood*. No podem cometre l'error d'esperar un àlbum d'Hergé. Això és una altra cosa.” Efectivament, Georges Rémi va deixar establert que, sense ell, ningú més no podria dibuixar còmics de Tintín. Els seus seguidors ho agraeixen, i recorden que aquesta prevenció els ha estalviat de veure la “degradació” que han viscut alguns altres còmics famosos en traspasar els seus creadors originals (i el cas d'Astèrix i Obèlix n'és exemple paradigmàtic). Assumeixen, per tant, que aquest Tintín de la pantalla serà una altra història, però tampoc no volen que se'n vagi gaire lluny de l'univers que els té el cor robat: “El Tintín autèntic continuarà essent el dels 24 àlbums”, apunta de seguida Jordi Tardà. “La versió de Hollywood ens agradarà més o menys, i de segur que hi haurà puristes que no acceptaran alguns canvis o aspectes que no surten a cap llibre i que seran a la pantalla. No és que em faci por què hi trobarem, i segur que serà un èxit i que beneficiarà el món de Tintín, però cal tenir present, simplement, que serà això, una altra cosa.” I explica que, per sort, es van desestimar algunes propostes dels guionistes que convertien Tintín en un reporter amb director de diari que l'enviava a la cacera d'exclusives, en competència amb una altra periodista (amb la qual, d'entrada, viu enfrontat i de la qual, ha d'acabar hollywoodianament enamorat). I es lamenta, això sí, que l'efecte Spielberg hagi convertit Sackarina, el col·leccionista que malda per tenir les tres maquetes de vaixell (les reproduccions de l'Unicorn, on havia navegat el cavaller Francesc de Haddock, avantpassat del capità), en un dolent de cap a peus: a les aventures que va dibuixar Hergé, “és un bon home, un personatge de tot menys dolent”.

En tot cas, i per a acabar de reblar el clau haddockià, Tardà es congratula que el primer dels tres films previstos per Spielberg hagi triat elements d'*El cranc de les pinces d'or*, *El secret de l'Unicorn* i *El tresor de Rackham el Roig*: “La presentació del capità Haddock i les dues aventures on és desencadenant de l'acció.” La prova de la importància que el vell llop de mar té en el món tintinès.

Núria Cadenes

